TURINYS

Vietovardžiai 9

Prologas 11

I DALIS

PROGA: VERSLŪS KRYŽININKAI

1. Dalmatijos valdovai 19

2. Aklasis Dožas 37

3. Trisdešimt keturi tūkstančiai markių 50

4. „Šuo, grįžtantis prie savo vėmalų“ 61

5. Prie miesto sienų 73

6. Keturi imperatoriai 91

7. „Pragaro darbai“ 103

II DALIS

IŠKILIMAS: JŪROS VALDOVAI

8. Pusantro ketvirtadalio 124

9. Paklausa ir pasiūla 139

10. „Mūsų priešų nasruose“ 155
11. Šv. Tito vėliava 174
12. Šv. Morkaus pažabojimas 195
13. Kova iki pabaigos 217
14. *Stato da Mar* 233
15. „Kaip vanduo fontane“ 252
16. Neptūno miestas 273

III DALIS

UŽTEMIMAS: KYLANTIS MĖNULIS

17. Stiklinis kamuolys 296
18. Krikščioniškojo pasaulio skydas 310
19. „Jei Negropontė prarasta“ 322
20. Ugnies piramidė 341
21. Rankos ant Venecijos gerklės 355
Epilogas 368

Šaltiniai ir literatūra 372
Padėka 379

11
Šv. Tito vėliava

1348–1368 M.

Juodoji jūra liko neišspręsta problema, kurios maras niekaip nepalengvino. Jis tiktai sumažino žmonių resursus ir priešininkių jūrinius pajėgumus. Per metus netekusios dviejų trečdalių gyventojų, Genuja ir Venecija vėl kariavo. Netrukus kova persimetė atgal į Bosforo sąsiaurį – strateginį perėjimą, kuris leido kontroliuoti kelią į Vidurinės Azijos rinkas. Karas vėl sugrįžo prie Konstantinopolio jūrinių sienų, kur lemtis ne kartą Veneciją atvesdavo, jai žygiuojant jūromis.

XIV amžiaus 5-ojo dešimtmečio pabaigoje jau buvo aišku, kad atkurtoji Bizantijos imperija niekada neatsigavo nuo ketvirtojo kryžiaus žygio traumos. Kamuojamas pilietinio karo, alinamas nenumaldomai per Anatoliją besiveržiančių turkų, visiškai nepajėgus prižiūrėti savo jūrinių sienų miestas neturėjo priemonių kontroliuoti Venecijos ir Genujos grobuoniškus instinktus. Dvi respublikos tapo įtakingos varžybose dėl sosto, paremdamos skirtingas grupuotes miesto vidinių jėgų kovose. Šiuo atžvilgiu genujiečiai užėmė žymiai geresnę padėtį. Iš savo gerai įtvirtinto prekybos miestelio Galatoje su jos apsaugotu uostu, kurį nuo didmiesčio skyrė tik užutėkis, jie užėmė išskirtinę padėtį prastumdami jiems palankų graikų imperatorių. Konstantinopolis buvo visiškai priklausomas nuo genujiečių laivais iš Juodosios jūros atplukdomų kviečių, ir Galata užvaldė nemažai miesto prekybos. 1350 metais jos pajamos iš muitų septynis kartus viršijo Konstantinopolio. Susipynusios

Konstantino kolonos gyvatės tapo parazitėmis, grasinančiomis užvaldyti šeimininko kūną. Konstantinopolis pasijuto bejėgiškai įpainiotas į nenutrūkstamą dviejų miestų kovą dėl komercinio dominavimo. Karas negailestingai artėjo prie jo durų slenksčio, genujiečiai veikė nebaudžiami. 1348 metais jie surengė miesto puolimą. Kitais metais, kai bizantiečiai pabandė pastatyti naują laivyną, jie sunaikino jį Aukso rage. Jie naudojosi strateginėmis Bizantijos bazėmis palei Mažosios Azijos krantus. 1350 metais jie užėmė pilį Bosforo sąsiauryje, kuri leido visiškai kontroliuoti įplaukimą į Juodąją jūrą. Kai jie užgrobė venecijiečių laivus Kafoje, karas su Venecija tapo neišvengiamas.

Trečiasis Genujos karas, prasidėjęs 1350 metais, daugeliu atžvilgių nedaug tesiskyrė nuo ankstesnių: chaotiškos, plataus masto ir gaivališkos jūrinės kovos, apimančios netikėtų antpuolių ir greitų pasitraukimų taktiką, piratavimą, bazių ir salų užpuolimus ir lemiamas kautynes jūroje. Skyrėsi tik laivynų dydžiai. Maras nusiaubė abiejų miestų žmogiškuosius išteklius, ypač skaudžiai paliesdamas jūrininkus. 1294 metais Venecija per kelis mėnesius parengė apie septyniasdešimt galerų su įgulomis, 1350 metais teko smarkiai pasispausti, kad užpildytų irklininkų suolus trisdešimt penkiose. Paprastų piliečių požiūris į jūreivišką gyvenimą pradėjo po truputį keistis. Išgyvenusieji marą buvo geriau apsirūpinę. Jie paveldėjo nemažus turtus, o darbo jėgos stoka smarkiai išpūtė prašomas sumas. Taip pat atsivėrė plyšys tarp socialinių sluoksnių, kuris po vienos kartos laivyno reikaluose pradės darytis dramatiškas. Paprasti jūreiviai pajuto, kad jiems gresiantys pavojai ir sąlygos skiriasi nuo to, kas teko jų aristokratiškiems vadams. Atėjus šaukimo į karo tarnybą metui, pasigirsdavo nusiskundimų, kad kapitonams valgant gerą duoną irkluotojai maitinasi sunkiai virškinamomis soromis. Dėl to daugelis šauktinių verčiau samdydavo vyrus iš Graikijos ir Dalmatijos pakrančių kolonijų, kurie juos pakeisdavo. Solidarumas, drausmė, bendrumo jausmas tarp piliečių pradėjo krikti, ir tai turėjo ilgalaikių pasekmių Venecijos jūrinei galybei.

Vis dėlto nors laivynai dabar buvo mažesni, susirėmimai – vis nuožmesni. Su kiekvienu nauju karo ciklu Venecijos ir Genujos tarpusavio neapykanta augo. 1352 metais dvi jūrinės galybės susigrūmė mūšyje prie Konstantinopolio sienų, kuris išliks venecijiečių atmintyje kaip vienas sunkiausių, kokius jiems kada nors teko patirti.

1351 metais Venecija pasirašė sutartį su Bizantijos imperatoriumi Jonu V, turėdama aiškų tikslą – išstumti Genują iš Bosforo sąsiaurio ir atlaisvinti jos smaugiančius gniaužtus nuo Juodosios jūros. Kad kompensuotų savo susitraukusį laivyną, venecijiečiai taip pat užsitikrino tolimosios Ispanijos paramą – Aragono karalius turėjo savų priežasčių sudrumsti genujiečiams ramybę. Jis prisidėjo katalonų karinėmis pajėgomis – trisdešimčia galerų, dvylika iš kurių Venecija apmokėjo iš savo kišenės. Vadovavimas Venecijos laivynui teko jos labiausiai patyrusiam admirolui Nikolui Pizaniui. Konkurencijoje, kuri bus paveldima iš kartos į kartą, jam tinkamą porą iš varžovų pusės sudarė genujiečių vadas Paganinas Dorija, kilmingos jūrininkų šeimos atžala. Pirmaisiais susišaudymų mėnesiais priešininkai vis nepataikydavo vienas į kitą. Vienu metu persekiojamas atgal iki Negropontės su menkesnėmis pajėgomis Pizanis nuskandino savo galeras uoste nei rizikavo susikauti. Dorija buvo priverstas atsitraukti. Pizanis iškėlė savo laivus ir išplaukė.

1352 metų pradžioje jungtinis Venecijos, Bizantijos ir katalonų laivynas pagaliau pričiupo savo varžovus Bosforo sąsiaurio žiotyse. Vasario 13-ąją, pirmadienį, du laivynai pasiruošė mūšiui prie Konstantinopolio miesto sienų. Čia ketvirtojo kryžiaus žygio metu, prieš 150 metų, visai kitomis sąlygomis buvo surengtas pirmasis miesto puolimas. Buvo popietė, kai du laivynai pagaliau suartėjo, žiemos vidurys, baisiai šalta, vėjuota, jūra įsisiautėjo nuo smarkių pietų vėjų ir galingos priešpriešinės Bosforo sąsiaurio srovės.

Valdyti laivus buvo nepaprastai sudėtinga. Buvo likusios vos kelios valandos iki sutemų. Tokiomis sąlygomis Pizanis manė, kad būtų protinga palūkėti naujos dienos, tačiau katalonų admirolas buvo įsitikinęs lengva pergale. Laikydamas kalaviją rankoje jis paskelbė, kad kausis, ir liepė trimituoti puolimui. Pizanis neturėjo pasirinkimo, tik sekti paskui. Kai jie pakėlė inkarus, vėjas sustiprėjo, jūra pradėjo kilnoti aukštyn bangų keteromis ir svaiginamai versti žemyn. Tvarkingai priartėti prie Genujos laivyno tapo neįmanoma. Dorija atitraukė savo laivus prie saugaus užutėkio žiočių, o sąjungininkų laivai, genami audringo vėjo, pralėkė pro šalį, nepajėgdami stoti į mūšį, tada sunkiai apsisuko, irklininkams įsirėžus į irklus, kad pamėgintų dar kartą.

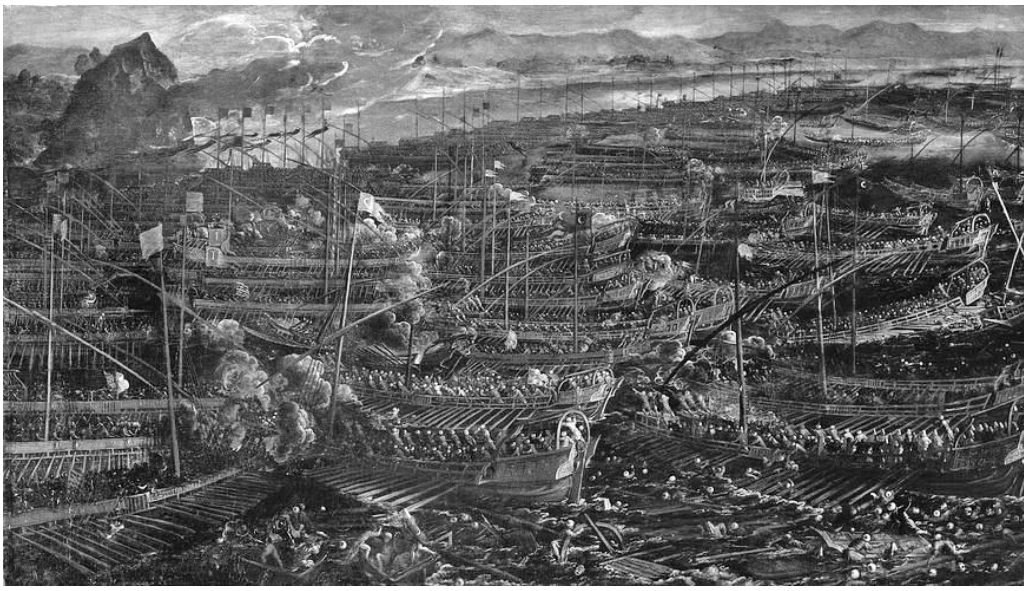

Galerų kautynės. Jacopo Tintoretto paveikslas. XVI a.

Šimtas laivų dabar buvo įsprausti į vos pusantro kilometro pločio Bosforo sąsiaurį. Siūbuodami pirmyn ir atgal ant bangų, nė vienai pusei neįstengiant sutvarkyti savo linijų, jie pabandė susiremti. Sąsiauris buvo užgrūstas laivais, kurie susidurdavo, trenkdavosi vienas į kitą, vėjo buvo genami į krantą. Tai buvo greičiau ne jūrų mūšis, o daugybė padrikų susirėmimų, kuriuose laivai nedidelėmis penkių, šešių, septynių grupelėmis aklai blaškėsi vieni į kitus vėjyje. Netrukus virš šėlstančios jūros nusileido naktis. Sąmyšis tik padidėjo. Tapo nebeįmanoma atskirti draugo nuo priešo. Venecijos laivai mėgino atakuoti abordažu vienas kitą, genujiečiai leido strėlių lietų ant savo pačių laivų, vyrai krito per bortus į vandenį, galeros neteko vairavimo sistemų, jų irklai nuo smūgių dužo į šipulius, vairo plunksnų netekę laivai plaukė pasroviui. Vos ugnis pagaudavo laivą, jis užsiplieksdavo tarsi pintis smarkioje audroje, liepsnodamas ir žaižaruodamas buvo nešamas į tamsą. Vėjas, geliantis šaltis, lūžtančios medienos garsai, sumišę riksmai, ant denių svirduliuojantys vyrai, bandantys kautis, vedami pirmyn baisaus įniršio – tai buvo kažkas

panašaus į pragarą. Nebuvo nei strategijos, nei kontrolės. Rezultatus lėmė sėkmė. Sukibę tarpusavyje laivai trenkdavosi į pakrantę, jų įgulos šokdavo į krantą ir toliau daužydavo ir badydavo viena kitą taip, kad kai kur jūrų kautynės virto sausumos mūšiu. Vyrai iš septynių katalonų galerų tiesiog paspruko. Graikai, galbūt pasielgdami išmintingiau, beveik neįsitraukė į mūšį ir atsitraukė į Aukso ragą. Vyrai kovėsi iki mirties su paklaikusiu įsiūčiu. Jie žudė saviškius taip pat, kaip priešininkus.

Aušrai prašvitus atsivėrė visa mūšio scena. Tušti laivų korpusai plūduriavo ant vandens arba stūksojo sudaužyti ant kranto, jūra buvo nusėta kūnais, stiebų skersiniais, nuolaužomis. Niekas negalėjo pasakyti, kas laimėjo. Abi pusės skelbė pergalę. Žuvusiųjų skaičius buvo milžiniškas. Pranciškonų vienuoliai iš Galatos pamėgino surengti pasikeitimą belaisviais. Kai jie aplankė Venecijos laivyną, rado tiek mažai belaisvių, kad nusprendė negrįžti, baimindamiesi, jog genujiečiai, sužinoję apie savo netektis, daug negalvoję išskers turimus belaisvius.

Vis dėlto po šių kautynių pranašumą išlaikė Genuja. Venecijos ir katalonų laivynas pasitraukė, nesugebėdamas toliau pulti Galatos. O genujiečiai dabar turėjo Osmanų sultono Orchano karinę pagalbą. Bizantiečiams neliko pasirinkimo, tik patvirtinti taikos sutartį su Genuja, pagal kurios sąlygas graikų laivai nebegalėjo patekti į Juodąją jūrą be genujiečių leidimo. Be to, genujiečiams buvo patvirtinta jų valda Galatoje, kurią jie dabar dar labiau įtvirtino kaip nepriklausomą koloniją. Bizantija buvo lėtai smaugiama ne tik godžios jūrinės respublikos, bet ir artėjančių Osmanų turkų. Strateginės pasekmės Venecijai buvo skaudžios. Iš Bosforo sąsiaurio mūšio jie pasimokė, kad be strateginio atsitraukimo punkto Juodosios jūros prieigose jie niekada nepajėgs įgyvendinti jokio koordinuoto spaudimo prekybai su Tolimaisiais Rytais. Jie nukreipė įgeidų žvilgsnį į nedidelę Tenedos salą, užimančią strateginę padėtį prie Dardanelų sąsiaurio žiočių.

Genujoje taip pat mažai kas džiūgavo. „Nemačiau jokio metinio šio triumfo paminėjimo, – rašė genujiečių metraštininkas, – dožas taip pat nelankė jokios bažnyčios padėkoti, kaip paprastai priimta. Gal dėl to, kad tiek daug narsių genujiečių krito kovoje, šios dienos pergalę geriausia pamiršti."

Karas vyko toliau. Jis pasislinko į vakarus ir tęsėsi, keldamas nuolatinius nuotaikos svyravimus, kurie paeiliui įstumdavo kiekvieną respubliką į maniakišką džiaugsmą arba beveik nevilтį, – tarsi jūra, blaškanti laivą. Su mažesniais laivynais ir sumažėjusiais žmogiškaisiais ištekliais pralaimėjimo padariniai buvo juntami aštriau. Kai Pizanis ir Aragono karalystė ištrenkė Genujos laivyną iš Sardinijos, pasekmės miestui buvo dramatiškos. Žmonės verkė gatvėse – atkirtus Genują nuo jos turtų ir grūdų šaltinių, pažeminimas, badas ir kapituliacija atrodė esantys čia pat. Piliečiai griebėsi desperatiškų priemonių. Jie savanoriškai pasidavė Venecijos varžovui, galingam Milano valdytojui Džiovaniui Viskončiui, kuris turėjo tapti apsauginiu skydu. Pergalė buvo išplėšta iš Venecijos rankų. Viskontis pasiuntė Petrarką, tuometį jo rūmų diplomatą, kad pabandytų įkalbėti venecijiečius. Išnaudodamas visus savo literatūrinius gabumus, pastarasis kreipėsi meilikaudamas į „dvi galingiausias tautas, du klestinčius miestus, dvi Italijos akis“, kad sudarytų taiką. Vis dėlto jis pažymėjo, kad už per didelį pasitikėjimą savimi venecijiečiai gali būti nubausti: „Mesti kauliukai nieko aiškaus nerodo. Negali taip būti, kad, išdūrus vieną iš Akių, ims ir suprastės kitos regėjimas. Nes vildamiesi laimėsią be kraujo praliejimo prieš tokį priešą saugokitės, kad nebūtumėte kvailai ir klaidingai pasitikėję savo jėgomis!“

Į perspėjimą nebuvo atsižvelgta. Dožas Andrėja Dandolas atsiuntė šiurkštų atsakymą:

> ...genujiečių tikslas – atimti iš mūsų brangiausia, ką turime – mūsų laisvę. Ir savindamiesi mūsų teises, jie verčia mus griebtis ginklų... Ginčas senas... Tokiu būdu mes atsidėjome karui tik tam, kad galėtume apsaugoti savo šalį, kurią mes laikome brangesne už gyvenimą. Sudie.

Apie šį merkantilios Respublikos nemandagų atsaką Petrarkai beliko suniurnėti: „Jokie mano ar net paties Cicerono žodžiai negalėjo pasiekti ausų, kurios buvo užkimštos, arba atverti užsispyrusių širdžių.“ Ir jis pakartojo savo perspėjimą apie brolžudiško karo pavojus: „Neapsigaukite, kad Italijai suirus Venecija nežlugs kartu, nes Venecija yra Italijos dalis.“ Venecija leis sau prieštarauti – ji laikė save atskira nuo žemyninės dalies, nors šiuo momentu įsitraukusi giliau nei buvo linkusi pripažinti.

Tačiau dvikovai tęsiantis žaidimo kauliukai išties pradėjo kristi kitaip. Dabar atėjo eilė Venecijai užsikrėsti baime. Genujiečiai pastatė naują laivyną ir Dorija grįžo, kad pritrenkiamai įveiktų Pizanį prie Porto Longo Sapiendzos saloje šalia Modono (pietiniame Peloponese). Tai buvo tokia katastrofa, kokios Respublika nebuvo patyrusi. Ji prarado visas galeras. Šeši tūkstančiai vyrų, Venecijos jūrininkų žiedas, buvo paimti belaisviais, o didelis kiekis grobio prarastas. Nikolas Pizanis, jo sūnus Vitorijus ir dalis jūreivių suspėjo pasprukti į Modoną. Pizanis neteko visų valstybinių pareigų ir likusias gyvenimo dienas praleido palaužtas. Vitorijus buvo išteisintas, tačiau pralaimėjimo prie Porto Longo atminimas prilips prie šeimos kaip tamsi dėmė ir sugrįš persekioti Venecijos lagūną po dvidešimt penkerių metų. Dožas mirė likus dviem mėnesiams iki šios nelaimės, „išvengdamas, – kaip su teisuolišku pasitenkinimu rašė Petrarka, – gailesčio, kurį sukeltų jo kenčiančio krašto vaizdai ir dar aštresni laiškai, kuriuos būčiau jam parašęs".

Tačiau kitaip nei Genujoje, pralaimėjimas Venecijoje nesukėlė pilietinių neramumų ar konstitucinio kracho, nors po kelių mėnesių dožo Dandolo įpėdinis Marinas Faljeras buvo nubaustas mirties bausme už bandymą įvykdyti perversmą. 1355 metų birželį Milano kunigaikštis primetė naują taiką kariaujančioms respublikoms – Venecijos palengvėjimui ir Genujos įniršiui. Tiesą sakant, ji suteikė tik trumpą atokvėpį. Abi pusės sutiko nelįsti į Azovo jūrą trejus metus – trumpalaikė kliūtis Venecijai, kuri nebegalėjo naudotis Tana, tačiau paskatinimas Genujai, kurios viršenybė Kafoje buvo atkurta. Itin suinteresuota Venecija skaičiavo mėnesius, likusius iki 1358 metų birželio, tuo pat metu pradėdama naują diplomatinių iniciatyvų raundą su visomis šio pusrutulio prekiaujančiomis tautomis – didžiuoju Aukso ordos chanu, Flandrija, Egiptu ir Tunisu.

Karas pasirodė permainingas, tačiau abiem pusėms paeiliui šmėkščiojo apgaulinga galutinės pergalės regimybė, vien tam, kad pagrindinį laimėjimą pasičiuptų į svetimus reikalus įsikišęs Milano kunigaikštis. Kiekviena pusė toli įsiskverbė į kitos vandenis ir beveik privedė savo priešininkę prie pražūties. Po dvidešimt penkerių metų tas pats karas bus kariaujamas iš naujo taikant tą pačią taktiką, su netikėtais posūkiais,

viltimis ir baimėmis, tuose pačiuose vandenyse, tačiau su sunkesnėmis pasekmėmis. Kitą sykį bus kovojama iki galo.

Vatikane grąžė rankas, susierzinę dėl vykstančių jūrinių respublikų karo veiksmų. Pakartotinius popiežiaus bandymus surengti kryžiaus žygius vis sutrukdydavo jų karai, vos tik priešininkės rasdavo resursų transportuoti kariuomenę. Pašaliečiai matė, ir Venecija pati aiškiai suprato, kad tarp šių alinančių karų ir Bizantijos žlugimo nenumaldomai artinosi Osmanų turkai. Blogiausią sau arba likusiam krikščioniškam pasauliui kada nors per dieną nuveiktą darbą genujiečiai atliko 1354 metų lapkritį, kai perkėlė Osmanų kariuomenę per Dardanelų sąsiaurį į Europą. Jie paprašė dukato už vieną žmogų. Tai buvo dosnus atlygis, tačiau siaubingas sandėris. Vienąkart įsikūrusių Galipolyje turkų buvo nebeįmanoma išstumti. Į Europą jie atėjo visam laikui – kaip ketvirtoji gyvatė, įsirangiusi į Konstantinopolio politiką ir jo užnugarį.

* * *

Šie karai darė vis rimtesnį poveikį ir *Stato da Mar*. Jūros keliams ir laivynų gynybai Respublikos skiriamas išlaikymas, spaudžiant varžovams, vis sparčiau eikvojo jos kolonijinius išteklius. Visos jos paribio kolonijos, valdomos tiesiai iš centro, juto sunkią dominuojančiosios (*Dominante*) ranką, ypač sprendžiant mokesčių klausimus. Venecijiečiai meistriškai sudarė išsamų apmokestinimo žodyną, su maniakiniu kruopštumu tobulindami ir įdiegdami modelius, kuriuos perėmė iš Bizantijos pirmtakų. Jie rinko tiesioginius mokesčius *capinicho*, *acrosticho* ir *zovatico* už namų ūkius, žemės sklypus ir gyvūnus. Netiesioginiai mokesčiai *arico*, *commerclum* ir *tansa* teko prekybai aliejumi ir vynu, sūrio ir geležies eksportui, odoms, sūdytoms žuvims ir laivų švartavimosi vietoms (pagal funkciją ir talpumą), vyno gabenimui net Kretos salos ribose ir nesuskaičiuojamiems kitiems produktams bei ekonominėms funkcijoms. *Angariae* – natūriniai mokesčiai, renkami įtvirtinimams statyti, sargybiniams, pašarui ir malkoms tiekti – ypač vargino Kretos miestiečius. Žemvaldžiai pyko dėl valstybės monopolijos žemiau rinkos kainos superkant pagrindinius produktus, ypač kviečius. Taip pat buvo specialios

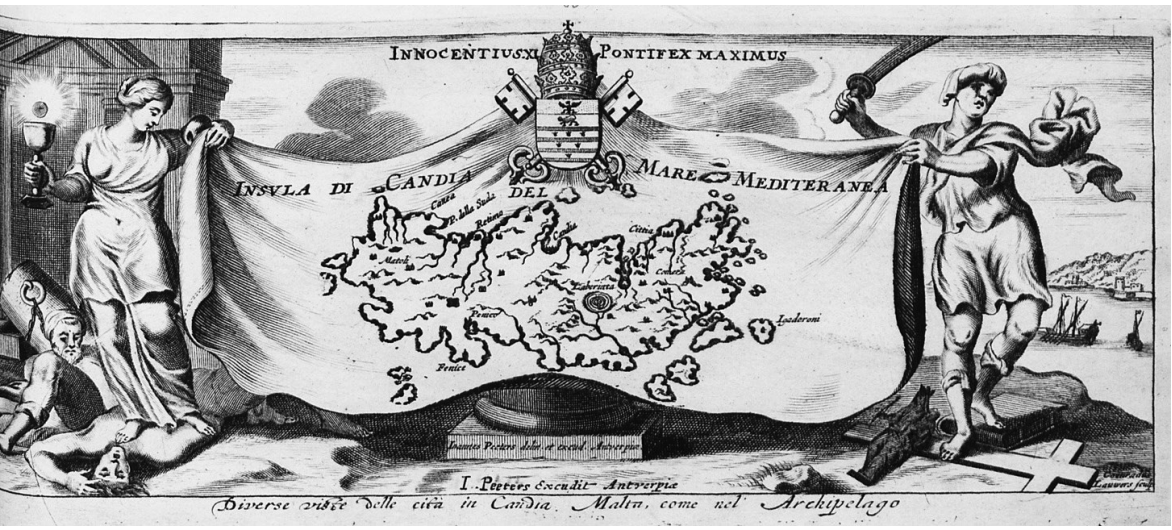

Imperiniai vaizdiniai: venecijiečių viešpatavimas Kretoje.
Jacobo Peeterso graviūra, 1686 m.

rinkliavos, siekiant padengti nenumatytas karines išlaidas ir atsakyti į piratų puolimus. Ten, kur sklandė šv. Morkaus vėliava, buvo juntami ir Respublikos ekonominiai reikalavimai. Mokesčiai buvo renkami nešališkai iš visų valdinių kolonijose. Juos mokėjo tiek venecijiečiai, tiek vietiniai, svetimšaliai, dvasininkai ir parapijiečiai, valstiečiai ir miestiečiai, nors žydai buvo apmokestinami ypač uoliai.

Niekur ši mokesčių našta nebuvo juntama taip aštriai kaip Kretoje. Sala buvo imperijos nervų centras. Visi į rytus nukreipti komerciniai ir jūriniai projektai eidavo pro jos uostus. Ji stūksojo kryžiaus žygių ir jūrinių karų priešakinėse linijose. Jos kviečiai buvo gyvybiškai svarbūs lagūnai. Ji buvo atsakinga už galerų apginklavimą ir rekrūtų joms surinkimą, už Respublikos karinių laivynų aprūpinimą dukart keptais sausainiais, skirtais kariams ir irkluotojams. Kai Venecija dalyvavo 1344 metų kryžiaus žygyje į Smirną, siekdama sutrukdyti turkams, būtent Kreta apmokėjo už jį. Kretos kviečius monopolizavo Respublika, įkainodama juos mažesne nei rinkos kaina. Be to, salą buvo brangu valdyti. Dažnėjantys turkų piratų iš Mažosios Azijos pakrančių puldinėjimai pareikalavo karinės gynybos, įtvirtinimų ir galerų patruliavimo. Kandijos

sienoms kelis kartus pakenkė žemės drebėjimai, o jos gyvybiškai svarbų dirbtinį uostą ir ilgą apsauginį molą smarkiai daužė jūra. Visam tam reikėjo pinigų, ir Kreta turėjo mokėti. Dešimtmečius lėtai besikaupusi pagieža dėl tolimo metropolio reikalaujamų mokesčių stiprėjo – ne tik tarp graikų gyventojų, kurie dažniau sukildavo, bet ir tarp atvykusių iš Venecijos jų valdytojų, vasalų, dabar apsigyvenusių saloje ištisoms kartoms. 1363 metų vasarą dėl šio nepasitenkinimo Venecijos imperijos projektas pateko į suirutę.

1363 metų liepos 21 dieną Venecijos dokumentuose minimas vienos iš galingų valstybės institucijų – Dešimties tarybos – nuosprendis. Jis buvo skirtas kažkokiam Markui Turlanijui, kuris „leido neįvardytam ginklų gamintojui vykti į Padują užsiimti savo amatu, ypač arbaletų gamyba. Šis poelgis nepaprastai žalingas Venecijos interesams. Dėl to Dešimties taryba nuteisia Turlanijų nuolatinei tremčiai ir išvarymui į Kretos salą“. Paduja buvo priešiškas miestas, tad į meistrų su specializuotais kariniais arba profesiniais gabumais pasitraukimą Venecijoje buvo žiūrima nepaprastai rimtai, – druskos arba stiklo gamintojai rizikavo, kad jiems bus nukirsta dešinė ranka arba nupjaustytos lūpos ir nosis (moterims), arba bus pagauti ir nužudyti. Po trijų mėnesių registrai užfiksavo, kad Turlanijus vis dar buvo Venecijoje: bausmė atidėta. Per tą laiką Venecijos imperija buvo sukrėsta iš pamatų.

Rugpjūčio 8 dieną Venecijos vasalai sužinojo, kad senatas ketina įvesti naują mokestį Kandijos uostui prižiūrėti ir valyti. Tai buvo kantrybės taurę perpildęs paskutinis lašas. Vasalai griežtai paprieštaravo, nes manė, kad darbų imamasi vien pro Kretą į Egiptą ir Siriją plaukiančių prekybinių laivynų naudai. Jie susirinko Kandijoje ir pareikalavo teisės kreiptis į Venecijos dožą. Venecijos kunigaikštis Leonardas Dandolas atsisakė nusileisti – mokestis privalo būti sumokėtas. Jis pasiuntė šauklius po miestą pagarsinti šį įsaką, – pabrėžtinai prie Kretos šventojo globėjo Šv. Tito bažnyčios, kur buvo susirinkę didžiausi priešgynos. Kunigaikščio žinia buvo tiesmuka: mokėkite mokestį arba jums grės nuosavybės nusavinimas ir mirtis. Uoste stovėjo devyniolika Venecijos laivų su maždaug penkiais šimtais jūreivių. Dandolui buvo patarta pakviesti šiuos vyrus, kad šie užimtų pagrindinę